

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»
Національний університет «Чернігівський колегіум
імені Т. Г. Шевченка»
Professional association of kinetotherapists and manual therapist from
republic of Moldova
Uniwersytet Szczeciński (Polska)
University of Bucharest (Romania)
Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту та
реабілітації
Кафедра фізичної реабілітації, біології і охорони здоров'я

АДАПТАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

З Б І Р Н И К
НА У К О В И Х П Р А Ц Ь
XV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
присвяченої
105-річчю з дня заснування кафедри фізичної реабілітації,
біології і охорони здоров'я та
60-річчю створення лабораторії функціональної діагностики
імені професора Т. М. Цонєвої
19–20 вересня 2024 року
м. Одеса
Частина 2
Одеса – 2024

УДК 796611.7–053.67(063)

Рецензенти:

- **С. П. Гвоздій** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої освіти Одеського національного університету імені І.І. Мечникова;
- **І. Л. Ганчар** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Головний редактор

Босенко Анатолій, доктор педагогічних наук, кандидат біологічних наук, професор

Редакційна колегія:

Коробейніков Георгій	доктор біологічних наук, професор (Німеччина-Україна)
Лизогуб Володимир	доктор біологічних наук, професор (Україна)
Магльований Анатолій	доктор біологічних наук, професор (Україна)
Михалюк Євгеній	доктор медичних наук, професор (Україна)
Носко Микола	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Орлик Надія	кандидат біологічних наук, доцент (Україна)
Потоп Володимир	доктор педагогічних наук, професор (Румунія)
Приймаков Олександр	доктор біологічних наук, професор (Польща)
Топчій Марія	кандидат біологічних наук, доцент (Україна)
Холодов Сергій	Кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)

Адаптаційні можливості дітей та молоді: збірник наукових праць XV Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 105-річчю з дня заснування кафедри фізичної реабілітації, біології і охорони здоров'я та 60-річчю створення лабораторії функціональної діагностики імені професора Т. М. Цонєвої Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, 19–20 вересня 2024 року, Ч. 2) / голов. ред. А. І. Босенко. Одеса: Університет Ушинського, 2024. 328 с.

У збірнику наукових праць конференції представлені роботи широкого кола фахівців з сучасних проблем фізичного виховання і спорту. В статтях розкриваються медико-біологічні, фізіолого-гігієнічні, психолого-педагогічні та валеологічні основи розширення адаптаційних можливостей дітей та молоді, зміцнення їх здоров'я, а також питання підготовки фахівців за відповідними напрямками.

Рекомендовано до друку вченою радою ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (*протокол № 3 від 31.10.2024 року*)

УДК: 796611.7–053.67(063)

Дегтяренко-Мельник Т. В., Бринза І. В., Лавриненко М. Р.	
Визначення працездатності особи до роботи в умовах підвищеної небезпеки за логікою психофізіологічної експертизи.....	113
Дегтяренко-Мельник Т. В., Капун Г. А.	
Вплив антистресової гімнастики на адаптивний імунітет учнів.....	120
Донець І. О., Міненко А. О., Кійко Т. Б.	
Вплив фізичної культури на формування та збереження здоров'я учасників освітнього процесу.....	126
Єдинак Г. А.	
Характеристика деяких інноваційних підходів у фізичному вихованні дітей та молоді.	138
Жіра Г. І.	
Організація фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни в умовах ветеранських просторів.....	147
Іванська О. В., Гальченко Л. В., Матвєєв І. Л.	
Фізіологічні механізми сприйняття образу рухів у тренуванні спортсменів.....	153
Калиниченко І. О., Латіна Г. О.	
Оцінка професійного вигорання педагогів різних вікових груп в умовах воєнного стану.....	158
Каратєєва С. Ю, Слободян О. М.	
Встановлення соматотипу команди майстрів спорту України з футболу «Університет»	164
Коваленко С. О., Циганник Р. А., Дзюник І. С.	
Кровообіг нижніх кінцівок у спортсменів при градуальній пасивній ортопробі.....	169
Козакевич В. К., Зюзіна Л. С., Мелащенко О. І., Козакевич О. Б.	
Перспективні аспекти формування та збереження здоров'я в дітей шкільного віку.....	177
Кольчак В. А.	
Аналіз організаційного механізму розвитку кадрового потенціалу сфери фізичної культури і спорту на регіональному рівні.....	183
Коробейніков Г. В., Коробейнікова Л. Г., Коханевич А. І., Вітенко Д. П., Сінь Хаоруй, Ван Сяньюй	
Контроль за функціональним станом кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки.....	189
Кривошеєв Д. А., Іщук А. М., Красовська Г. В., Дзюбенко Н. В., Кривошеєв А. В.	
Вплив омега-3 на здоров'я людей, що займаються фітнесом та бодібілдингом.....	199
Магльований А. В., Кунинець О. Б., Іваночко О. Ю., Хомишин В. П.	
Вплив дозованого фізичного навантаження на параметри серцево-судинної системи студенток.....	205
Магльований А. В., Кунинець О. Б., Іваночко О. Ю., Кравець Х. П.	
Характеристика засобів моделювання рівня фізичних навантажень студенток.....	211
Myloslavska O. V., Shapoval I. Yu.	
Types of conflicts in sports teams and effective methods of their resolution.....	219
Mykhaliuk Ye. L., Horokhovskiy Ye. Yu., Bosenko A. I., Orlyk N. A.	
Physical working capacity as a health indicator and its relation to the occurrence of "infinite tone" phenomenon in soccer players.....	226

УДК 613.955

*Козакевич В. К., Зюзіна Л. С.,
Мелащенко О. І., Козакевич О. Б.
(Україна, м. Полтава)*

ПЕРСПЕКТИВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття присвячена актуальній проблемі – стану здоров'я дітей шкільного віку. Проведене кількісне визначення рівня соматичного здоров'я за методикою експрес-оцінки Г. Л. Апанасенко показало, що стан здоров'я більшості обстежених школярів пубертатного періоду (88,8%) знаходиться за межами «безпечного рівня» і лише у 11,2% цей показник на «безпечному рівні», що свідчить про тенденцію до погіршення стану їх здоров'я в країні. Кількісне визначення рівня соматичного здоров'я можна вважати прогностичним критерієм ризику розвитку хронічних захворювань.

Ключові слова: діти шкільного віку, соматичне здоров'я.

Вступ. Ще з давнини здоров'я було найбільшою цінністю, основною складовою життя суспільства. Результати наукових досліджень та дані Всесвітньої організації охорони здоров'я свідчать про негативні тенденції формування здоров'я школярів: зростання морфофункціональних відхилень, гострої та хронічної соматичної патології [1; 2; 3]. Враховуючи зазначені тенденції, актуальним залишається пошук напрямків зміцнення, збереження та покращення їх здоров'я. Однією з найважливіших задач медицини й фізичного виховання залишаються питання багатофакторної оцінки функціональних можливостей організму школярів, розробка і впровадження ефективних методів запобігання розвитку хвороб шляхом їх ранньої діагностики.

На сьогоднішній день існує більше 100 визначень поняття «здоров'я» [4]. Значним вкладом у розвиток учення про здоров'я є діагностика рівня здоров'я за методикою Г. Л. Апанасенка. За даною методикою проводиться скринінг рівня здоров'я, що дає можливість виявити групу ризику серед практично здорового населення. Експрес-оцінка рівня соматичного здоров'я (РСЗ) за методикою Г.Л. Апанасенка базується на оцінці енергопотенціалу організму, який на певному рівні забезпечує захист організму від розвитку захворювань та робить його максимально стійким до дії факторів ризику.

Метою нашої роботи було вивчити стан здоров'я дітей шкільного віку та визначити його «безпечний рівень».

У відповідності з поставленою метою в задачі дослідження входило:

1. Провести комплексне обстеження дітей шкільного віку пубертатного періоду м. Полтави з визначенням їх захворюваності.
2. Визначити рівень соматичного (фізичного) здоров'я за «енергопотенціалом біосистеми».
3. Провести аналіз РСЗ в залежності від віку та статі.
4. Визначити «безпечний» рівень соматичного здоров'я за Г. Л. Апанасенком у дітей шкільного віку.

Методи дослідження: Проведено обстеження стану здоров'я 120 дітей віком 12-14 років. Клінічне обстеження включало поглиблений огляд педіатра. Анамнестичним методом зібрана інформація щодо перенесених дитиною захворювань. Під час дослідження нами було використано методику кількісної експрес-оцінки РСЗ, розроблену Г. Л. Апанасенком [4]. У всіх дітей визначали антропометричні показники (зріст, масу тіла), життєву ємність легень, частоту серцевих скорочень, артеріальний тиск), дані динамометрії, індекси: життєвий індекс, силовий індекс, індекс Руф'є та індекс «подвійного добутку» (індекс Робінсона).

Дана методика дозволила нам віділити п'ять РСЗ (низький, нижче середнього, середній, вище середнього та високий).

Результати дослідження

Проведене дослідження показало, що $45,1 \pm 2,1\%$ обстежених дітей мали хронічні захворювання. Кількісне визначення рівня здоров'я можна вважати прогностичним критерієм ризику розвитку хронічних захворювань та першим кроком у профілактичну медицину [4, 5]. Тому, в подальшому дослідженні нами було визначено рівень соматичного здоров'я за енергопотенціалом організму дитини.

Згідно результатів нашого дослідження переважна кількість школярів пубертатного періоду мали низький та нижче середнього РСЗ ($38,8 \pm 2,2\%$ та $22,7 \pm 1,9\%$ відповідно). Середній РСЗ спостерігався у $27,3 \pm 2,0\%$ обстежених дітей (рис.1). Вище середнього і високий РСЗ виявлені лише у $6,6 \pm 1,1\%$ та $4,6 \pm 0,9\%$ випадків відповідно.

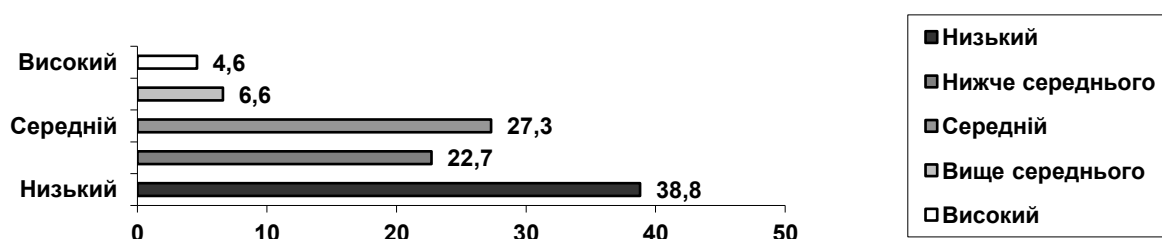

Рис. 1. Розподіл дітей за рівнем соматичного здоров'я

Під час аналізу РСЗ в залежності від віку та статі відмічалися вікові періоди його суттєвого зниження (рис. 2). У дівчаток цей період спостерігався у 12 років, коли РСЗ у них виявився значно нижчим, ніж у групі хлопчиків цього віку (відповідно $3,1 \pm 0,5$ і $5,3 \pm 0,6$ бали, $p < 0,01$), що можна пояснити раннім початком пубертату та фізіологічними змінами організму дівчаток.

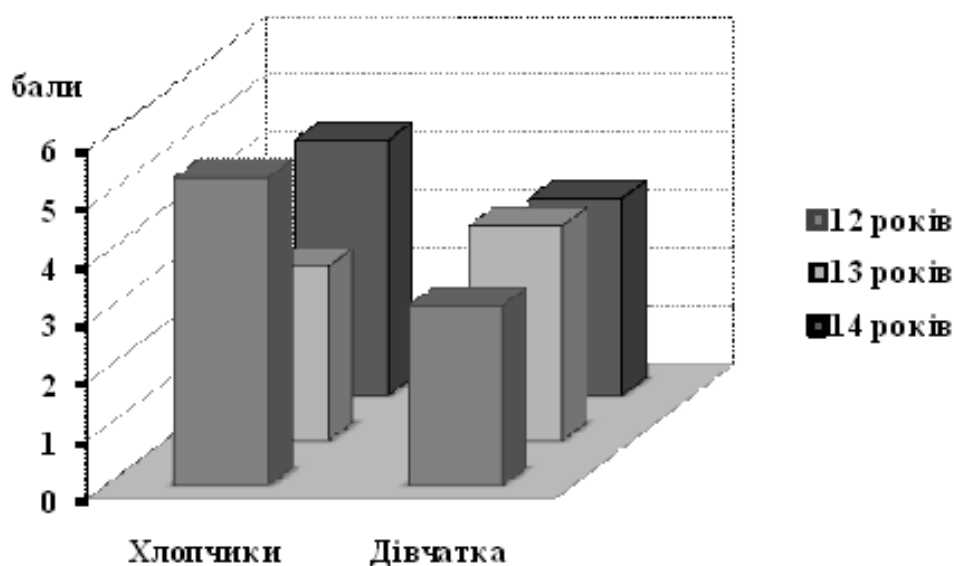

Рис. 2. Статева різниця рівня соматичного здоров'я (бали)

Значне зниження РСЗ хлопчиків спостерігалось нами у 13 років, що, на нашу думку, пов'язано зі змінами у фізичному розвитку. У цьому віці збільшується частка хлопчиків з надлишковою масою тіла. Чим більшою була маса тіла дитини, тим нижчим був РСЗ ($r=0,41$, $p<0,001$).

Перехід від здоров'я до хвороби не завжди є раптовим. У подальших дослідженнях нами були виділені прогностичні критерії ризику розвитку захворювань та розраховані «безпечні рівні» енергопотенціалу та РСЗ, тобто рівні, вище яких прогнозовані, як рекурентні респіраторні, так і хронічні захворювання дорівнюють 0. За нашими даними хронічна захворюваність не спостерігалась у дітей з рівнем енергопотенціалу вищим, ніж 13 балів, а рекурентна респіраторна захворюваність спостерігалась в окремих випадках – 4,5 % (рис.3). Тому для виявлення захворювань на донозологічному рівні нами запропоновано враховувати «безпечний рівень» соматичного здоров'я, який розташований між 4 та 5 рівнями соматичного здоров'я за шкалою експрес-оцінки і відповідає рівню енергопотенціалу 13 балів та вище.

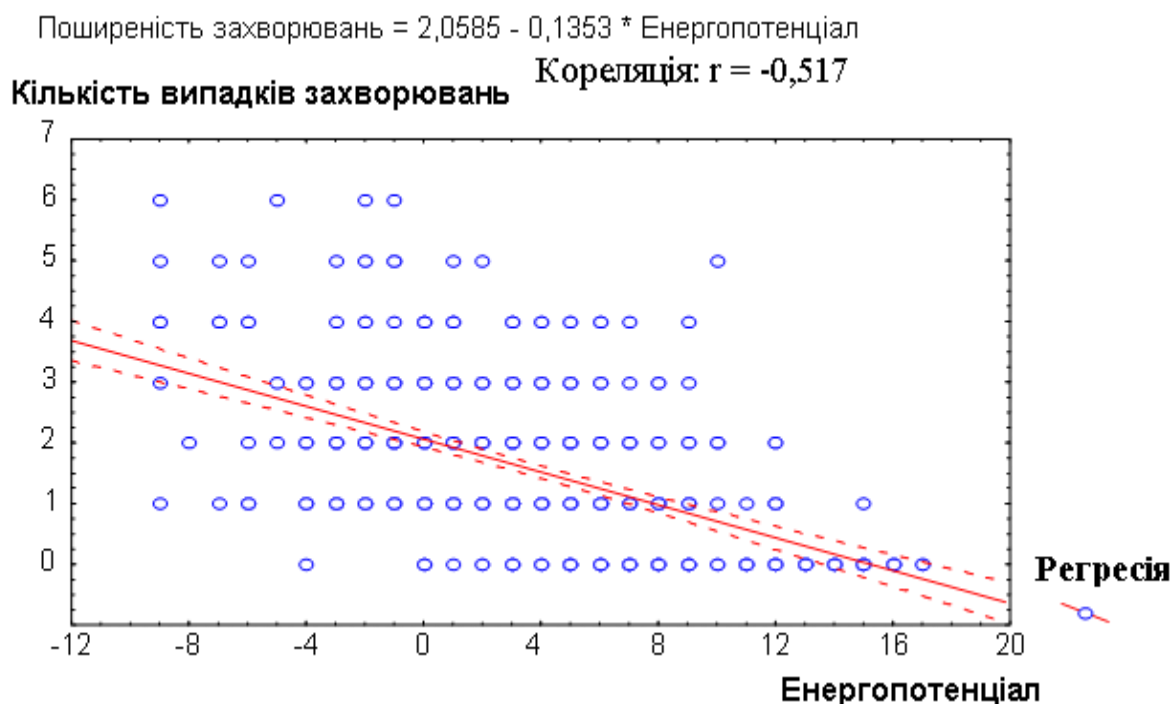

Рис. 3. Графік регресійної залежності поширеності захворювань від енергопотенціалу. Пунктиром відмічений 95% довірчий інтервал

Отримані нами дані були підтверджені проведеним кореляційним аналізом, який виявив достовірні від'ємні зв'язки між РСЗ та наявністю у дитини хронічної патології ($r = -0,48$, $p < 0,01$).

Висновки

Стан здоров'я більшості обстежених нами підлітків (88,8%) знаходиться за межами безпечного, і лише у 11,2% цей показник на «безпечному рівні», що свідчить про тенденцію до погіршення стану їх здоров'я. Єдиний шлях до оздоровлення – це нарощування енергопотенціалу за рахунок фізичного навантаження, що допоможе кожному з нас максимально зберегти своє здоров'я.

Кількісне визначення рівня соматичного здоров'я можна вважати прогностичним критерієм ризику розвитку хронічних захворювань. Використаний новий підхід до оцінки стану здоров'я дітей та підлітків залежно від індивідуальних адаптаційних можливостей з урахуванням розвитку дитини дозволяє виявити зміни стану здоров'я ще на рівні функціональних відхилень та дає можливість своєчасно застосувати реабілітаційні заходи.

Список використаних джерел

1. Коровіна Л. Д., Запорожець Т. М., Козакевич В. К. Вплив екзогенних чинників на соматичне здоров'я та автономну нервову регуляцію у дітей та молоді: монографія. Полтава: ПОКППІТ «Освітаінфоком», 2019. 188 с.
2. WHO: Global School Health Initiative. URL: http://www.who.int/school_youth_health/gshi/en/.
3. Козакевич В. К., Зюзіна Л. С. Стан вегетативного гомеостазу в дітей шкільного віку з різним рівнем соматичного здоров'я: collective monograph. *Medical university of Lublin. Challenges and achievements of medical science and education*. Lublin, Poland, 2020. С. 75–94.
4. Апанасенко Г. Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека. Петрополис: [сб]), 1992. 123 с.
5. Єременко Н., Ковальова Н., Бобренко С. Сучасні підходи до формування культури здоров'я студентів у процесі фізичного виховання. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації* : Збірник наукових праць. 2019. № 7(26). С.57-63.

Kozakevich V. K., Zyuzina L.S., Melashchenko O.I., Kozakevich O.B.

A PREDICTIVE MODEL OF THE RECURRENT COURSE OF RESPIRATORY INFECTIONS IN PREMATURE BABIES

The article is devoted to a relevant problem – the state of health of school-age children. Quantitative determination of the level of somatic health according to the method of express assessment by G. L. Apanasenko showed that the health status of the majority of examined schoolchildren in the pubertal period (88.8%) is outside the "safe range" and only 11.2% this indicator is at a "safe level", which indicates a tendency for their health to deteriorate throughout the country. Quantitative determination of the level of somatic health can be considered a prognostic criterion for the risk of developing chronic diseases.

Key words: children of school age, somatic health.

Наукове видання

АДАПТАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

XIV Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої
105-річчю з дня заснування кафедри фізичної реабілітації,
біології і охорони здоров'я та
60-річчю створення лабораторії функціональної діагностики
імені професора Т. М. Цонєвої

19–20 вересня 2024 року
м. Одеса

Частина 2

Матеріали зверстані з електронних носіїв, наданих авторами публікацій.
Відповідальність за наукову достовірність матеріалів та відсутність плагіату
несуть автори

Головний редактор А. І. Босенко
Технічні редактори: О. В. Бобро
Дизайн обкладинки А. І. Босенко, Н. А. Орлик, М. С. Топчій
(фото Н. А. Орлик)